Број 139 У Новом Саду, у недељу 27. јуна (10. јула) 1910 Година XLV.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте ових ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г: Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Хрватско-српска коалиција и Куен.

Хрватско-српска коалиција у невгодном је положају Њени представници, посланици, искупљени су у Будимпешти и договарају се, шта ће и како ће. Од како су ступили с Куеном у савез, спасли су своје штипендије, преместили су каквог невгодног учитеља или писара или су неком учитељу или писару израдили боље место. А хиљадама њихових присталица стоје са разјапљеним устима, као младе ласте у гњезду и чекају на обећана места, аванзмане и друге добитке.

У народу се већ чују гласови: — Па шта смо добили и урадили? Материнску реч смо завезали у врећу, да је нико не види и не чује њен писак. Чак нисмо добили ни обећања, да можемо с њима заваравати народ, а до сад смо помагали само Куеновце при изборима и усвојили смо изборни ред, у коме нема ни опште, ни тајно, ни гласање по општинама, ни ичега савременог.

Срби из коалиције у много су бољем положају од Хрвата Њих је бар Куен унео на својим леђима у српски народно црквени сабор и тамо им пустио, да лупају колико им срце жуди и да развуку колико им је воља Није он то учинио због њих, него што то њему, Куену иде у рачун. Али самосталци представљају то својим вернима као свој успех, јер бајаги ето, што им је дозволио Куен. Дозволио, да својој матери автономији ископају очи.

Хрвати из коалиције не могу да покажу ни то. Њих нигде нису поставили, нит су што могли да полупају, ни да развуку. Тамо у Загребу владају Куеновци, владају присталице тако зване народне странке. И ти хрватски посланици из коалиције траже успеха, јер се боје да ће брзо доћи у непријатан положај према народу. Они журе да хрватско-српска коалиција напише једну споменицу и опомене Куена, да за кулучење њихово треба једаред, да их награди.

Куен је дознао зато и његови листови, и мађарски и немачки и хрватски као на команду расписали се о овој ствари. И сви они саветују коалицију, да ништа не иште и не пише споменицу, јер ће само по њу бити горе. Кажу: Хрватско-српска коалиција ступила је с Куеном у савез и треба да му верује. Он најбоље зна, кад је чему време и колико се може учинити. То су саветовања, а после тих саветовања, долазе претње. Кажу: Српско-хрватска коалиција не треба да води неку партајску политику нити да наглашава, да она хоће нешто друго, него Куен. Куенов је програм, да створи једну јединствену странку, владину странку, која ће владати али се та странка не сме разбијати у неколико група. Куен жели и у Хрватској и Славонији једну странку рада, као и у Угарској у коју су странку ушли и либерали и они из уставне странке и неки из других странака, а сви су ту оставили своја стара начела код куће и сви су они присталице владине странке, а немају никаквих даљих разлога.

Из Будимпеште јављају, да су чланови хрватско српске коалиције у врло тешком положају. Куен, кажу, да је већ сад потпуно сигуран. Он верује, да се ни један члан самосталне странке неће одвојити. Да сутра дигне он од њих руку, зна, да су самосталци свршили за сва времена. А и многи из хрватске странке права не би ни по коју цену да једу горак хлебац опозиције. Она неколицина посланика, која се још отима, слаба је њих ће надгласати и они ће погнути главу. Ове вође хрватско-српске коалиције, које је Куен ухватио на своју удицу, никад се више неће откинути. А народ, то је друго. Народ ће ускоро почети, да долази к себи.

Да ли смо бар у пола слободни?

Од дра Ж. П.

I.

Наставак.

Да ли слободан дух, што се самостално узда у своју снагу? Или плашљиво срце, које најмањој неприлици тражи помоћи? Па опет, како су горди слабачки тирани! Како су им обесне жеље, док им је власт у рукама! А после као последњи просјаци кукају. Као да им се природа променила. Али то је варка. И док су у највећој слави били, дрхтало им је срце. Шта све не прича историја о изумрлим силницима. Како ли су несретно проводили оно мало живота. У вечитом страху, без санице, забринути, шта ће им најближи дан донети. Нигде у свету није тако мрачно, као у њиховим дворима. Зашто се онда људи не одрекну те заблуде? — Како то, да тиранска моћ вековима постоји? Та она није од користи ни власницима ни потчињенима. Штавише она се свима подједнако свети Па ипак њен је утицај чинио чуда. Колико је пута њена снага почела да трне и видите од тога доба у том крају завладало затишје Као да су с тиранијом нестале и све велике мисли Јер што год је без ње створено, изгледа сићушно, без вредности. Таман да је постало, већ је и изумрло. Ко не би посумњао, да је слобода можда против среће и величине човекове? Ко не би поверовао, да је тиранија боља него слобода? А знате ли, одкуда је све то? Док је тиранија у цвету, све што бљешти и сија, сакупљено је на једној гомили, да велича славу и срећу једног човека. То јој је управо главна задаћа. Зато, ма шта да ствара, свуда се огледа само једна воља. И то снажна, немилостива. Све друго је приклонило главу и бојазно клеца испред несавладљиве олује. А како је где слобода ма најмање заруди? Назаренска скромност на сваком кораку. Нигде, ни трунка од необичнога. Све се труди, да се изједначи једно с другим. Свуда само свеопшта воља: раздељена, раскомадана А тако исто и снага народна. На све стране разбачена. Зато такво стање и не засењује око. Као што је унутри, такво је и с поља. Без икаквог устезања, без икакве надутости. Па опет, колико су ти народи задовољнији, него где тиранија бесни! Колко је у њих природније подељен рад! Зато је и успех на свима пољима у њих много савршенији. Истина, у њих нема средишта, где би се укупно огледала целокупна моћ народна, али је тим више сваки појединац сигурнији у своју снагу, у свој значај. Отуда је у таквих народа снага народна куд и камо обилнија, него где мрак вечито царује. Ту је и срећа већа. Јер штогод се срећа на више њих подели, све већма раста. То је једино богатство човеково, што се само онда множи, кад га на више њих поделите. Скучено на једном огњишту изврће се у највећи порок. А то је код тираније свагда крај био. Нигде није ведра чела свршила, као што је на почетку замишљала. Шта више, обично је у својој рођеној крви издахнула.

Зашто онда народи не поштују слободу? Зашто јој не поверују из све душе, кад је она једина у стању, да их освежи, ма какве да су прилике? И ту има дубоког узрока. Слобода је као ружин мирис, ако се и сувише удише, може да нанесе главобољу. Да ли сте икада премишљали, шта би било од детета, да има човечју снагу а детињу памет? Јелте, да би га морали окивати, да не почини зла. Тако је исто и са слободом. Подајте је пре времена у невине руке, искариће је, да је неће нико на свету познати. Било је доста случајева у историји. А свако то доба је прошло као Циган, кад је добио своје право, прво је убио свога рођеног оца. Јер је слобода само толика, колико је један народ може да схвати. Ко је на вису, боље ће је уочити, а ко је у дољи, ма стао на прсте, неће је упознати. Тек ако одсјај њен назре. Зато и има разлике међу народима. Једни су и сувише испредњачили, а други и сувише заостали. Једне је подигла слобода, а друге задржала тиранија. Сасвим је природно, да онда са развићем једнога народа и слобода боље напредује. То је једно с другим чврсто скопчано. Једно без другога не иде. Како ли се тешко крчио пут у мрачном добу! Колико је великих умова морало да плати главом, ако су хтели мало више да узлете! Из историје је њихова судба и сувише позната.

Шта управо спрема народе, да боље разуму слободу? Јер и лудоме упада у очи, да је велика разлика између некад и сад. А сваки од нас зна, да је слобода нешто невидимо. Њу нико није ни чуо, ни опипао, ни видео. Она је скривена и кад се за њу боримо и кад је гањамо. Сасвим је свеједно, како се с њоме поступа. Она ништа не осећа. Али зато људи знају, како им је, ако је запусте. Јер ма како цветало све друго, ако је слобода запостављена, не може бити благостања. Само што у опште нема напретка без слободе. Она упоредо са културом корача. Њу једино развој и наука тумачи. Зато је немогуће запуштеним народима сладити слободу. Они њу не могу разумети. За њих је она вечита кубура. Та слобода је најгрознија укротитељка неоправданим жељама. Она би хтела у клици да убије себичну страст.

А да ли то народи на ниском ступњу могу појмити? Зна се, да је од увек код њих песница одлучивала. И да је само оно било право, што је јачем ишло у рачун. Како онда да се одрекну те најприродније заблуде? Догод је суров дух у кога народа, не може бити ни речи о каквој племенитости. А слобода је једна од најплеменитијих особина народних. Она се од свију човечјих врлина на послетку развила. Зато је у далекој прошлости врло незнатна морала бити. Или ако је где и таворила, није била права, оплемењена. Више је наличила на дивљаку. Истина и ондашња је слобода плод доносила, али и сувише опор. Когод је од њеног сока сркао, није добро пролазио. Не само да му се грло, него и срце окупљало. И место, да је такво покољење постало веће, смежурало се, изгрижено страшћу.

(Наставак се.)

»Народ је судио«.

Пишу нам из Долова: „Народ је судио“.... Тим речима су објавили свету своју „победу“ жалосни наши подрепаши. Тим речима славили су „победу“ своју и у сабору самом. И славили су без срама и стида, иако су сви од реда знали, да су до те „победе“ дошли помоћу политичких власти, помоћу натароша и солгабирова. И код нас су они „победили“; бар тако су брзојавом јавили своме миљенику „Бранику“. А „победили“ су овако: Општинско поглаварство, на челу с бележником и подбележником, па боктери, бирташи и чиновници општински са шаком својих пришапетаља надигло пре избора и

при избору изборника дивљачку ларму; нису дали присталицама радикалне странке ни листу прочитати, а камо ли говорити, при чему их је црквено-општински председник, пунокрвни бранилаја, својски потпомагао. И када због тог нереда многи наши људи, пошто председник није хтео ни да покуша реда начинити, по свој мирној карави, одоше својим кућама, гадећи се и стидећи се таког понашања своје „господе“, „победише“ они са својом листом. Постали су „изборници“ насиљем, у којем их је помагао и црквено-општински председник. Али зато је овај, у знак захвалности, проглашен у Ковину од солгабирова, а на уста самог кандидата Ивачковића, за председника изборног одбора.

Али замало је трајало то, јер је сила за времена, а невоља редом иде.

Тако држање председника црквене општине, који је играо око радикала овдашњих пре избора свога, запрепастило је народ. Зар да нам, нао пако, катароши бирају изборнике, а солгабирови постављају председнике изборних одбора? — Тако се питао народ. И поштено, часто срце народно у праведном огорчењу своме увређено таким поступком свога председника, тражило је казну за онога, који је помоћу политичке власти хтео да „победа“ свој рођени народ. Чекао је само прилику, па да и он каже своју реч. А та му се прилика дала на Иван дан, када је одржана овде ванредна скупштинска седница, у којој је у истину народ судио. Изрекао је једногласно председнику црквене општине, који је тражио против свог народа и браће своје политичку власт у помоћ, своје неповерење и позвао га да са тог места одступи.

Тако је, ето, проговорио на подрепашко хвалисање народ. Тако је, ето, судио, а тако ће судити и онима, који из руку политичких власти примају и у сабору без расправе оверовљавају мандате. Запамтите то, др. Ивачковићу и сви остали, којих се тиче!

К.

Царински уговор Аустроугарске са Србијом.

Аустроугарски посланик Форгач вратио се у Београд. Био је у Бечу и Будимпешти, где је и једној и другој влади приказао коначне услове српских изасланика, гледе склапања царинског уговора и добио одњих упутства. Чим је стигао у Београд, посетио је српског министра спољних послова Миловановића. Данас ће се продужити преговори између аустроугарских и српских изасланика. Каква је упутства посланик Форгач добио у Бечу, још се не зна. Ну судећи по писању „Нове Слободне Пресе“, која је обично добро обавештена, а која пише, да до царинског уговора између Аустроугарске и Србије неће ускоро доћи, може се закључити, да у Бечу нису пристали на услове српских изасланика.

Босанско-херцеговачки сабор

У босанско-херцеговачком сабору отпочела је данас расправа о земаљском прорачуну. Извештај прорачунског одбора поднесен је сабору. О њему ће се почети расправљати тек у понедељак. Прорачунски одбор одредио је пет известилаца: Грђића, управитеља банке Берковића, дра Мацијa, дра Сунарића и Симића. Бечки листови јављају, како се у посланичким круговима поговара, да су Срби и Хрвати, посланици на босанско херцеговачком сабору решили, да склопе коалицију. Тако би муслимани остали усамљени. — Тај глас треба још да се потврди

Наследник српског престола у Бечу.

Берлински листови јављају, да ће наследник српског престола Александар ићи овог лета у Беч, да у име краља Петра честита осамдесетогодишњицу краљу Фрањи Јосифу. С наследником престола ићи ће у Беч и нарочито изасланство, да честита аустријском владару осамдесети рођен дан.

Прибићевић и Куен.

Самосталци са Прибићевићевићем на челу ужасно се узврпољили. Цело јавно мнење чека, како ће они са коалицијом заузети становиште у угарском сабору, јер много су коалициони листови, а нарочито самосталци писали, како ће они овако, па онако показати Куену. И написа Прибац неки дан у „Србобрану“ чланак, у ком се тобож љути на Куена. А министар само премери самосталце и „Србобран“ ућута. И сад новине загребачке пишу, да ће бан Томашић доћи са купања из Карлових Вари и да ће онда покупити верне своје самосталце и остале подрепаше и онда ће тек почети, ако министар Куен буде био расположен, да своје стадо дотера пред њега. Како су ти јунаци са српског народно црквеног сабора у Пешти мехки као памук. А обећање и борба за права краљевине Хрватске и Славоније? Не цркни магарче, док трава нарасте.

Овогодишњи усеви.

По читавој Угарској отпочела је жетва. Са ражи и пшеницом можемо бити задовољни. На више места покушали су већ врћи и раж даје просечно 8—9 метарских центи по катастралном јутру, а пшеница 9, 10 па 11 метарских центи по катастралном јутру. Зрно је свуда лепо, тешко и чврсто. Жито је нарочито чистије него пређашњих година. Приличан је и род јечма. Зоб је пак за остала и жетва зобі неће бити баш обилна. Киша и хладно време, које траје већ више од месец дана, силне олује; туче, поплаве нанеле су велике штете и житу, воћу, виноградима, кукурузу и другим усевима. Воће што је остало опада. Најбоље се опажа на нашој гласовитој новосадској пијаци оскудица у воћу. Виногради су на све стране слаби. Лист уништава перонос пера, а грожђе се проредило и опало. У изгледу је врло слаба берба, услед чега су цене вину, поскочиле. Кукуруз пак је свугда изванредан.

Како се провађају Американци?

Познато је, да у Америци сматрају песничање (боксовање) као племениту уметност. Стога се сваке године приређује тамо песничање, где се боре о первство. Последњих година из вргло се то песничање у борбу између беле и црне расе, та је побеђивао час Црнац, час бели човек. И тако су Американци гледали у песничању уједно начин, који ће да одлучи, да ли бела раса или црна има више снаге и вештине. Ове године песничали су се бели човек Жефри и Црнац Џомсн. Ове године направили су у Рени трибину, велико позориште, у ком могу да стану 25 хиљада гледалаца и назидали су многе нове гостионице нарочито за ову прилику. Силну су полицију довели и употребили је, да одржи ред и спречи покоље међу гледаоцима. Власти су се бојале, да се бели и црни не побију у Рени и да не падне међу њима крв, јер је и један и други борац имао страсних присталица. Бојали су се, да у арени не стану пуцати револверима и пушкама једни на друге. Пре него што су пуштали гледаоце у арену, сваког су прегледали, да нема оружја. Награда је била милион и преко триста франака. При ономадашњој борби победио је Црнац. Било је одређено, да може међу њима бити највише 45 судара. Но било је свега 16. Код 15. судара покушао је бели човек Жефри, да удари Црнца песницом посред лица. Црнац је одскочио у страну и највећом брзином нападне белог човека, ударио га је двапут песницом у главу и бели је човек пао на земљу. Ако се за десет секунди подигне са земље, може продужити борбу, није побеђен. И он се подиже са земље пре него што прође десет секунада, али тек што се диже. Црнац га је ударио у главу, те ванoво сруши. А кад прође десет тренутака, бели човек није могао устати на ноге, него је био на земљи на коленима. Бели људи су надигли страховиту дреку, није им било право, што је Црнац победио. Човек заиста мора да се чуди овом дивљачком обичају, јер је бивало случајева, да су многи при том песничању погинули. Досад је било забрањено, да могу та дивљаштва гледати и женске, но овог пута добиле су и оне своју ложу. Пр ма томе се чини, да нема изгледа, како би се ово дивљаштво ускоро укинуло.

Изгорели у Америци.

14. јуна изгорело је опет у Falls view Ontario (у Америци) 11 Срба: Паве Пејић, са Обљаја; Пајо Чакало из Старог села; Стево Кострешиз Кињачке; Мирко Глодић из Велике Градусе; Дамјан Подурић из Мале Градусе; Петар Миљковић из Бестрме; Илија Грубић из Моштанице; Миће Вукас из Уметића; Ђуро Пауновић из Јошавице; Пајо Мириловић из Сјеверовца; Јово Рекић из Грубкшиног поља и Голубић Иван (католик) из Беловарске жупаније. Ето, тако гине и пропада наш народ на све стране лудо у туђем свету као снопље. А колико их тек сатре своје здравље, а колико се поквари, проневаљали и изгуби нашег неуког народа, да и не говоримо о томе како нам се и домови расипају и упропашћују

Колера у Русији.

Колера се у Русији нагло шири. До сада је, како јављају, више стотина оболело од колере. Власти се боје, да ће колера услед великих врућина нагло узети маха.

Време.

Према телеграфском извештају од 26. јуна може се очекивати променљиво, хладно, на много места киша.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 26. јуна 191 г.

(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Рж пре каквоће 14 к. 80 н. до 14 к. 40 н.

Раж средње каквоће 14 к. — н. до 14 к. 20 н.

Јечам за пиву 11 к. 90 н. до 13 к. — нов.

Јечам за пуњење пива 12 к. 60 н. до 12 к. 80 н.

Зоб пре каквоће 14 к. 30 н. до 15 к. 20 н.

ЈЕДНА ПЕКАРИЈА
потребује способног вештог, само сталног
ПОМОЋНИКА,
који разуме добро лебац месити и пећи. Зарада месечно 130—140 круна. Исти може и као ортак или на своје име преузети, без капитала уз погодбу.
Адреса у администрацији „ЗАСТАВЕ“. 876 1—3

КУЋА
НА ПРОДАЈУ
у којој имаде четири стана за издавање у Новом Саду, Доситијева улица бр. 1. За услове упитати куће власника у истој кући. 868 1—3

Једна мања
ГОСТИОНИЦА
на врло живом месту с добрим прометом ПРОДАЈЕ СЕ из слободне руке. — За услове упитати
Милана Јовановића
819 3—3 кавезџију, Н. Сад.

БЕРБЕРСКА РАДЊА
Јована Цвејића
У СОМБОРУ
потребује једног помоћника,
који је вешт радник. Ступање одмах. Заслуга добра. 883 3

Издаје се
од септембра о. г. у кирију
дућан са штелажима
у коме већ 21 годину води мануфактурну радњу Дина Седмаков, који се сада повлачи у приватан живот. Дућан је на најживљем месту у главној улици у Тителу. За ближе упитати
Фрању Шпири
872 1—4 Тите.

Фотографска радња
Светозара Лазића
У Шригу,
потребује једног самосталног радника за све послове способног.
873 1 3

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.